

תורה שבעל פה

לקט מצוות, גמרא מסכת סוכה,

משנה, אגדה, מספרות השו"ת, תפילה כמפגש

לעולים

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

פרק ראשון – לקט מצוות
או:
פרק שני – גמרא סוכה

פרק שלישי – תכני תורה שבעל פה - (14X2) – 28 נקודות

סה"כ 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: מילון עברי – לועזי / לועזי - עברי

חוברת דפים ממסכת סוכה ובה מספר השאלון.

[בית הספר יצלם חוברת זו לנבחנים בגמרא]

ד. הוראות מיוחדות: אין

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

עליכם לענות על פרק ראשון או על פרק שני, לפי התכנים שלמדתם

השאלות

פרק ראשון – לקט מצוות (72 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה ענו על שש מן השאלות 1-8 (לכל שאלה - 12 נקודות)

1. שלא לשבור עצם מן הפסח (טז); מצוות קידוש השבת בדברים (לא)
 - א. (1) לפי ספר החינוך, הסבירו את הקשר בין איסור שבירת עצם בפסח ובין זכירת יציאת מצרים.
 - (2) "כל מי שיש לו מזוזה בפתחו וציצית בבגדו ותפילין בראשו – מובטח לו שלא יחטא" (מנחות מג, ע"ב) לפי ספר החינוך, מה המיוחד במצוות אלו, שאדם שמקיים אותן מובטח לו שלא יחטא? (6 נקודות)
 - ב. לגבי קידוש והבדלה, האם אפשר להשתמש בלחם במקום ביינ?
 - (1) כתבו מה הדין בקידוש ומדוע.
 - (2) כתבו מה הדין בהבדלה ומדוע. (6 נקודות)
2. מצוות כיבוד אב ואם (לג)
 - א. כתבו שתי דוגמאות מדברי חכמים לקיום מצוות כיבוד הורים. (3 נקודות)
 - ב. (1) כתבו שני מצבים לגבי הוצאת כסף של בן בשביל לכבד את הוריו.
 - (2) מה הדין בכל אחד מהמצבים? (4 נקודות)
 - ג. (1) באיזה מקרה אישה פטורה מקיום מצות כבוד הורים?
 - (2) לפי ספר החינוך, אדם שעובר על מצוה זו "עונשו גדול מאוד". הסבירו מדוע. (5 נקודות)
3. שלא לאחר שכר שכיר (רל)
 - א. (1) מהו הטעם של מצוה זו?
 - (2) מדוע מותר לאחר את תשלום השכר "יום אחד ולא יותר"? (6 נקודות)
 - ב. (1) יואב עבד אצל דויד וטען שדוד לא שילם לו את שכרו. דויד טען שכן שילם. ההלכה היא שיואב ישבע שלא קיבל את השכר. ואחרי השבועה דויד ישלם לו. מדוע מאמינים ליואב (אחרי השבועה) ולא לדויד?
 - (2) כתבו מקרה אחד שבו האדם שלא שילם לשכיר שלו משכורת בזמן, לא עובר על מצווה זו. (6 נקודות)

4. מצוות אהבת ישראל (רמג)

- א. "ואהבת לרעך כמוך" ... אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה".
 על פי ספר החינוך, הסבירו מדוע מצוות אהבת ישראל היא "כלל גדול בתורה"? (4 נקודות)
- ב. הסבירו את השורש של מצוות "אהבת ישראל". (4 נקודות)
- ג. אחת הדוגמאות לקיום מצוות אהבת ישראל היא: "לא יתכבד בקלונו [של חברו]"
 הסבירו דוגמה זו. (4 נקודות)

5. מצוות קידוש השם (רצו)

- א. יש מצוה בתורה לקדש את השם. וכתוב בתורה גם: "וחי בהם". (ויקרא כ"ב, ל"ה).
 (1) מהי הסתירה שיש בין המצווה לקדש את השם לבין הפסוק "וחי בהם"?
 (2) לפי ספר החינוך, הסבירו את התירוץ לסתירה זו. (6 נקודות)
- ב. כתוב בספר החינוך: "ובשעת השמד, אפילו בצנעא ואפילו להנאתו ואפילו על מצוה קלה – ייהרג ואל יעבור" הסבירו שנים מן המושגים המסומנים בקו, בהקשר של מצוות קידוש השם. (6 נקודות)

6. שלא להונות אחד מישראל בדברים (שלח)

- א. מה שורש (טעם) המצווה "שלא להונות אחד מישראל בדברים"? (4 נקודות)
- ב. הסבירו מדוע איסור הונאת דברים הוא "לאו שאין בו מעשה". (4 נקודות)
- ג. טובה דיברה לא יפה לרינה, וגרמה לה לצער.
 לפי דעתכם, איך רינה צריכה להגיב? נמקו את תשובתכם לפי מה שלמדתם בספר החינוך. (4 נקודות)

7. ללמוד תורה וללמדה (תיט)

- א. חז"ל למדו את מצוות תלמוד תורה מהמילים "ושננתם לבניך" (דברים, ו', ז').
 (1) לפי חז"ל, מי הם "בניך"?
 (2) לפי חז"ל, מה פירוש המילה "ושננתם"? (5 נקודות)
- ב. חז"ל אמרו שאדם חייב לחלק את זמן הלימוד שלו לשלושה חלקים. מה הם שלושת החלקים? (3 נקודות)
- ג. מדוע אישה אינה חייבת ללמד את הבן שלה תורה? (4 נקודות)

8. לקרוא שמע פעמיים בכל יום (תכ)

- א. מצווה לקרוא קריאת שמע פעמיים ביום.
 מה הן שתי הפעמים ביום שבהם יש מצוה לקרוא קריאת שמע? (3 נקודות)
- ב. (1) מה צריך לומר כדי לקיים מצוות עשה של קריאת שמע מהתורה?
 (2) מה צריך לומר כדי לקיים מצוות עשה של קריאת שמע מדרבנן? (6 נקודות)
- ג. מדוע נשים פטורות ממצוות קריאת שמע? (3 נקודות)

עליכם לענות על פרק ראשון או על פרק שני, לפי התכנים שלמדתם

פרק שני – גמרא מסכת סוכה (72 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה ענו על שש מן השאלות 9-16 (לכל שאלה - 12 נקודות).

9. "עוסק במצווה פטור מן המצווה"

- א. בגמרא לומדים את הכלל של "עוסק במצווה פטור מן המצווה" משני פסוקים.
מה הנושא של כל אחד מהפסוקים האלה [במה הוא עוסק]? (4 נקודות)
- ב. הסבירו מדוע צריך את כל אחד מהפסוקים כדי ללמוד ש"עוסק במצווה פטור מן המצווה". (6 נקודות)
- ג. מדוע מי שטבעה ספינתו בים, והוא טרוד בגלל זה, לא פטור מקריאת שמע? (2 נקודות)

10. הפטורים מן הסוכה

- א. הגמרא שאלה "וליעבדו חופה בסוכה":
(1) הסבירו את התשובה של אביי ואת התשובה של רבא לקושיה זו.
(2) באיזה מקרה תהיה נפקא מינה (הבדל הלכתי) בין שתי התשובות?
(3) במקרה שכתבתם בסעיף (2), מה יהיה הדין לפי אביי ומה יהיה הדין לפי רבא? נמקו את תשובתכם.
(12 נקודות)

11. שומרי גנות ופרדסים – חיובם בסוכה

- א. "שומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה".
(1) על דין זה שאלה הגמרא "וליעבדו סוכה התם וליחבו" הסבירו בלשונכם את שאלת הגמרא.
(2) הסבירו את תשובתו של אביי על קושיית הגמרא, אן את תשובתו של רבא על קושיית הגמרא.
(6 נקודות)
- ב. מה יהיה הדין לפי אביי, ומה יהיה הדין לפי רבא במקרה שהוא שומר על "כריא דפירי"? נמקו את תשובותיכם. (6 נקודות)

12. שנת עראי

- א. הגמרא שאלה מדוע אסור לישון שנת עראי מחוץ לסוכה.
פְתְּבוּ את התשובות של רב אשי ושל רבא על שאלה זו. (4 נקודות)
- ב. "תניא ישן אדם שנת עראי בתפילין אבל לא שנת קבע"
(1) מדוע אסור לאדם לישון שנת קבע כשתפילין בראשו?
(2) אביי הקשה מברייתא זו [המצוטטת בראש סעיף ב] על דברי רב אשי, שכתבתם בסעיף א. הסבירו את הקושיה.
(3) לפי מסקנת הגמרא, מה התירוץ לקושיה של אביי?
(8 נקודות)

13. מספר הסעודות בסוכה

- א. במשנה יש מחלוקת בין רבי אליעזר לחכמים בנוגע למספר הסעודות שאדם חייב לאכול בסוכה.
- (1) לפי הגמרא, איך רבי אליעזר מפרש את הלימוד [הדרשה] "תשבו כעין תדורו", ואיך חכמים מפרשים את הדרשה "תשבו כעין תדורו"?
- (2) גם לפי חכמים חייבים לאכול בסוכה בלילה הראשון של סוכות. הסבירו כיצד הם לומדים דין זה.
- (7 נקודות)
- ב. מה יהיה הדין לגבי אדם שלא אכל בסוכה בלילה הראשון של סוכות? ענו לפי דעת חכמים ולפי דעת רבי אליעזר. [דעת רבי אליעזר לפי מסקנת הגמרא] (5 נקודות)

14. מצוות סוכה על פי רבי אליעזר

- א. "תניא רבי אליעזר אומר: אין יוצאין מסוכה לסוכה, ואין עושין סוכה בחולו של מועד". על פי רש"י, הסבירו במילים שלכם את שני הדינים. (5 נקודות)
- ב. "והאמר רבי יצחק מניין שחייב אדם לקבל פני רבו ברגל..."
- (1) הסבירו כיצד למד רבי יצחק שאדם חייב לקבל פני רבו ברגל.
- (2) לפי מסקנת הגמרא, באיזה מקרה אדם חייב לקבל פני רבו ברגל?
- (7 נקודות)

15. נשים וקטנים בסוכה

- א. הגמרא לומדת מהלכתא [הלכה למשה מסיני] שנשים פטורות ממצוות סוכה.
- (1) הגמרא מקשה מדוע יש צורך בלימוד זה. הסבירו את הקושיה.
- (2) הסבירו את התשובה של אבבי ואת התשובה של רבא לקושיה זו.
- (9 נקודות)
- ב. למסקנת הגמרא, איזה קטן חייב במצוות סוכה ואיזה קטן פטור ממצוות סוכה? (3 נקודות)

16. ישיבה בסוכה

- א. "תנו רבנן כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי" הגמרא הקשתה: "והאמר רבא מקרא ומתנא במטללתא ותנויי בר ממטללתא"
- (1) הסבירו את קושיית הגמרא.
- (2) הסבירו את תירוץ הגמרא לקושיה זו.
- (6 נקודות)
- ב. "משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו" הגמרא שאלה על משל זה "מי שפך למי?"
- (1) הסבירו את שתי האפשרויות להבין "מי שפך למי"
- (2) לפי אחת האפשרויות שהסברתם בסעיף קטן (1) כתבו מה היא "שפיכת הקיתון".
- (6 נקודות)

פרק שלישי – תכני תורה שבעל פה (28 נקודות)ענו על שתיים מן השאלות 17-28 (לכל שאלה – 14 נקודות)**משנה****17. מסכת שבת**

- א. (1) "המוציא בין בימינו בין בשמאלו, בתוך חיקו... חייב" (פרק י' משנה ג').
 על פי רבנו עובדיה מברטנורא, מהו הטעם לדין זה?
 (2) "המוציא... על כתפו חייב" (שם).
 על פי המשך המשנה, מהו הטעם לדין זה?
 (6 נקודות)
- ב. "המוציא... כלאחר ידו... ובפונדתו ופיה למטה.... פטור" (שם).
 לפי המשך המשנה, מהו הטעם לדין זה? (3 נקודות)
- ג. המוציא כיכר לרשות הרבים חייב. הוציאוהו שניים פטורין... (שם, משנה ה').
 (1) "הוציאוהו שניים פטורין" – הסבירו מדוע הם פטורים.
 (2) לפי המשך המשנה, באיזה מקרה שניים שהוציאו חפץ לרשות הרבים, יהיו חייבים?
 (5 נקודות)

18. מסכת שבת

- א. "המנכש והמקרסם והמזרד... חייב" (פרק י"ב, משנה ב').
 (1) הסבירו בלשונכם שתיים מן המלאכות שמוזכרות בציטוט.
 (2) מהו השיעור שחייבים עליו במלאכות אלו?
 (6 נקודות)
- ב. "הכותב שתי אותיות בהעלם אחד" (שם, משנה ד').
 הסבירו את הביטוי "בהעלם אחד". (3 נקודות)
- ג. "כתב במשקין, במי פירות, באבק דרכים..." (שם, משנה ה').
 מהו הדין במקרים אלה, ומדוע? (5 נקודות)

19. מסכת סנהדרין

- א. "דיני הטומאות והטהרות מתחילין מן הגדול" (פרק ד' משנה ב').
 הסבירו את הדין שבציטוט. (4 נקודות)
- ב. "דיני נפשות מתחילין מן הצד" (שם).
 (1) הסבירו את הדין שבציטוט.
 (2) מהו הטעם לדין זה?
 (7 נקודות)
- ג. "הכול כשרין לדון דיני ממונות"
 לפי רבנו עובדיה מברטנורא, את מי באה המשנה לרבות במילה "הכול"? (3 נקודות)

אגדה

20. חורבן וגאולה

א. בגמרא במסכת סנהדרין (דף צ"ח, ע"א) מסופר על רבי יהושע בן לוי שנפגש עם אליהו הנביא ואחר כך עם המשיח.

(1) במפגש עם אליהו הנביא רבי יהושע בן לוי שאל את אליהו כמה שאלות בנוגע למשיח. כתבו את אחת השאלות ואת התשובה שאליהו ענה לו על שאלה זו.

(2) תארו את השיחה שהיתה במפגש עם המשיח.
(5 נקודות)

ב. (1) אחרי המפגש עם המשיח אמר רבי יהושע בן לוי לאליהו הנביא שהמשיח שיקר לו.
מדוע חשב רבי יהושע בן לוי, שהמשיח שיקר לו?

(2) אליהו הנביא ענה לרבי יהושע בן לוי שהמשיח התכוון לומר "היום אם בקולו תִּשְׁמְעוּ".
הסבירו את התשובה של אליהו הנביא.
(6 נקודות)

ג. לפי המהר"ל, מדוע המשיח הוא עני וחולה? (3 נקודות)

21. תפילה

א. על פי המדרש (תנחומא פרשת מקץ, סימן ט) אנטונינוס שאל את רבי (רבי יהודה הנשיא, רבינו הקדוש) אם מותר להתפלל כל היום.

(1) מה היתה התשובה של רבי לאנטונינוס ומה הנימוק שהוא נתן?

(2) אנטונינוס לא קיבל את התשובה של רבי.

מה עשה רבי כדי להראות לאנטונינוס שהוא צודק?
(7 נקודות)

ב. רבי יוחנן אמר שהלואי שיתפלל אדם כל היום.

רב האי גאון (שמואל בדברי הרא"ש), כותב שלפי רבי יוחנן אפשר להתפלל כל היום, רק בתנאי מסוים.
הסבירו את התנאי. (3 נקודות)

ג. בגמרא מסופר שרב נחמן לא היה יכול להגיע לתפילה בבית הכנסת.

כתבו את שתי העצות שיעץ רבי יצחק לרב נחמן כדי שיוכל בכל אופן להתפלל עם הציבור. (4 נקודות)

22. הלל הזקן

א. בגמרא מסכת שבת (דף לא, ע"א) מסופר על שלושה נוכרים (גויים), שכל אחד מהם ביקש להתגייר אצל שמאי, ואחרי ששמאי סירב, הם באו להלל.

(1) אחד מהם טען שהוא מאמין רק בתורה שבכתב.

פְּתָבוּ כיצד לימד אותו הלל על חשיבותה של תורה שבעל פה.

(2) אחד מהם ביקש שיגיירו אותו בתנאי שילמדו אותו את התורה כולה כשהוא עומד על רגל אחת.

מה לימד אותו הלל?

(6 נקודות)

ב. בית שמאי ובית הלל חלקו בשאלה מה על אדם לעשות עם אוכל טוב ומיוחד שהוא קונה או מקבל באחד מימות השבוע.

(1) פְּתָבוּ את דעת בית שמאי ואת דעת בית הלל במחלוקת זו.

(2) הסבירו על פי הרב שלמה זלמן אויערבך את נימוקיהם של בית שמאי אין של בית הלל במחלוקת זו.

(8 נקודות)

מספרות השו"ת23. הפסקת הריון

א. (1) לפי הרב אליעזר וולדינברג ("ציץ אליעזר"), במקרה שהעוֹבֵר חולה במחלת טיי-זקס ניתן להתיר (=מותר) לבצע הפלה לפני החודש השביעי להריון. פְּתָבוּ שני נימוקים.

(2) לפי הרב אליעזר וולדינברג ("ציץ אליעזר"), מדוע אסור לעשות הפלה לאחר החודש השביעי להריון?

(8 נקודות)

ב. הרב שלמה אבינר המליץ לנשים שאינן צעירות לערוך בדיקות בזמן ההריון כדי לגלות אם יש מום בעוֹבֵר.

פְּתָבוּ שני נימוקים מדוע הוא המליץ לעשות זאת. (6 נקודות)

24. צער בעלי חיים

א. (1) פְּתָבוּ נימוק אחד להתיר ציד.

(2) פְּתָבוּ נימוק אחד לאסור ציד.

(5 נקודות)

ב. (1) הרב משה פיינשטיין אסר לְפָטֵם בעלי חיים בשביל שהם יֵרָאוּ טוב יותר.

הסבירו מדוע הוא אסר זאת.

(2) הרב עובדיה יוסף התנגד לפיטום אווזים.

מה הנימוק שבגללו הוא התנגד לכך? (חוץ מהנימוק של "צער בעלי חיים").

(3) הרב שלמה אבינר כתב שלושה נימוקים מדוע מותר להדביר מזיקים.

הסבירו נימוק אחד שהוא כתב.

(9 נקודות)

25. כפיית טיפול רפואי

- א. " 'ורפא ירפא' (שמות כא, יט) – מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות" (בבא קמא פה ע"א). הסבירו במילים שלכם את דברי חז"ל אלו. (4 נקודות)
- ב. (1) חולה מסרב לקחת תרופה מצילת חיים מכיוון שהוא לא סומך על הרופאים שמטפלים בו. כיצד יש לנהוג במצב כזה? כתבו שתי אפשרויות.
- (2) חולה מסרב לקבל טיפול שיציל אחד מאבריו, מכיוון שהטיפול גורם לכאבים.
- כתבו שני מצבים שבהם לא מכריחים אותו לקבל את הטיפול.
- (10 נקודות)

תפילה כמפגש

26. קריאת שמע

- א. במשנה במסכת ברכות (פרק ב' משנה ב'), רבי יהושע בן קרחה מסביר את הַסֵּדֶר של אמירת הפרשיות של קריאת שמע.
- (1) לפי רבי יהושע בן קרחה, מדוע קדמה פרשת "שְׁמַע" לפרשת "וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ?"
- (2) לפי רבי יהושע בן קרחה, מדוע קדמה פרשת "וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ" לפרשת "וַיֹּאמְרוּ?" (5 נקודות)
- ב. (1) מה לומדים מכך שיש מצוה לקרוא קריאת שמע פעמיים ביום, בבוקר ובערב?
- (2) אדם לא כיוון במדויק את הכוונה בכל מילה של הפסוק הראשון של שמע.
- איזו כוונה מספיקה בדיעבד כדי שיצא ידי חובה?
- (6 נקודות)
- ג. תנו דוגמה אחת של הלכה שמראה את החשיבות של קריאת שמע. (3 נקודות)

27. תפילת העמידה; חזרת הש"ץ

- א. בברכות האמצעיות של תפילת העמידה (תפילת שמונה עשרה) יש שני סוגים של בקשות.
- (1) כתבו מהם שני הסוגים.
- (2) כתבו ברכה אחת מכל סוג.
- (6 נקודות)
- ב. הברכות האמצעיות של תפילת העמידה נאמרות בלשון רבים. [למשל: רפאנו].
- מה אפשר ללמוד מכך שהם נאמרות בלשון רבים? (3 נקודות)
- ג. מדוע שליח ציבור חוזר על תפילת העמידה?
- כתבו שני נימוקים. (5 נקודות)

28. פסיעות וכריעות בתפילת העמידה

- א. (1) מדוע נוהגים לפסוע שלוש פסיעות קדימה לפני תפילת העמידה (תפילת שמונה עשרה)?
(2) מדוע נוהגים לפסוע שלוש פסיעות אחורה בסוף תפילת העמידה?
(6 נקודות)
- ב. מהם ארבעת המקומות שכורעים (מתכופפים) בהם בתפילת העמידה? (4 נקודות)
- ג. מדוע צריך להתפלל את תפילת העמידה בלחש?
פְּתָבוּ נימוק אחד. (4 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך